# Il-Funzjoni Avverbjali ta' Forom Aġġettivali

Studenta:
Deborah Muscat

Tutur:
Prof. Albert Borg

## 1. Daħla

Minkejja li l-kliem fil-lingwa nikklassifikawh f'partijiet tad-diskors, dan ma jfissirx li ma jistax jaqdi funzjonijiet oħra li tradizzjonalment jintrabtu ma' partijiet tad-diskors oħra. Dan l-artiklu se jipprova jixħet dawl fuq l-aġġettiv li xi minn daqqiet jieħu funzjoni avverbjali fil-Malti bħal f'eżempju 1.

[1] L-istudenti marru tajjeb.

Ħafna drabi l-letteratura teknika tisħaq li l-funzjoni avverbjali ma tinflettix għall-kategoriji grammatikali, bħall-għadd u l-ġens, bi qbil mal-parti tad-diskors immodifikata. Iżda bħala kelliema nattiva konxja li dan mhuwiex dejjem minnu, kif jixhed eżempju 2.

[2] Is-siġar jikbru dritti.

Minħabba n-natura konċiża ta' dan l-istudju, nillimita ruħi għal numru ta' aġġettivi. L-iskop ewlieni ta' dan l-artiklu hu li jistħarreġ kemm fil-prattika hija ċentrali l-funzjoni avverbjali bil-karatteristika tan-nuqqas ta' qbil inflettiv filwaqt li jfannad fir-raġunijiet li jistgħu jwasslu biex dan in-nuqqas ma jseħħx.

## 2. Xi ntqal diġà

Ftit huma x-xogħlijiet fil-letteratura teknika tal-Malti li jirrikonoxxu l-funzjoni avverbjali tal-aġġettiv. Hu interessanti li l-grammatki ta' Aquilina (1965), Cachia (1994) u Sutcliffe (1936) ma jsemmu xejn dwar din il-funzjoni possibbli tal-aġġettiv iżda jittrattaw il-partijiet tal-aġġettiv u tal-avverb f'sezzjonijiet separati.

Min-naħa l-oħra, il-grammatika ta' Borg u Azzopardi-Alexander (1997, p. 58) issemmi din il-funzjoni mingħajr ma tidħol fil-kwistjoni tal-qbil grammatikali.

L-istudjużi li jiddiskutu dan il-fenomenu jsostnu li l-funzjoni avverbjali tinnewtralizza kwalunkwe inflessjoni tal-aġġettiv. F'tabella 1 niġbor uħud minn dawn l-istqarrijiet.

**Tabella 1: Xi ntqal dwar l-inflessjoni tal-aġġettivi b'funzjoni avverbjali**

| Sors | Dwar l-inflessjoni tal-aġġettivi b'funzjoni avverbjali |
|---|---|
| Amaira, 2014, p. 87 | "l-aġġettivi b'funzjoni avverbjali [...] ma jinflettux skont il-verb jew il-katina ta' verbi fis-sentenza." |
| Borg, 2001, p. 139 | "f'dan l-użu l-aġġettivi m'għandhomx inflessjoni [u] tintuża dejj-em il-forma singular maskil" |
| Mifsud, 2014, p. 51 | "kull modifikatur li jista' jiffunzjona kemm ta' aġġettiv [kif ukoll] ta' avverbju [...] jibqa' fil-forma mhux immarkata" |

Amaira (2014, pp. 89-92) jagħti l-eżempju li jidher fi [3] b'*ferħana* li tinfletti għall-femminil singular bi qbil mas-suġġett tas-sentenza, *Marija*, u ma tinħassx stramba għall-kelliema nattivi għax mhux qed timmodifika l-verb *ferħana* qed jgħaddi iktar informazzjoni dwar Marija milli dwar l-azzjoni tagħha. Amaira jżid li l-inflessjoni tal-aġġettiv tiddependi mill-funzjoni. Ngħidu aħna f'[4], *tajjeb* hu aġġettiv b'funzjoni avverbjali għax qed jimmodifika verb – xi ħaġa li mhijiex nom – billi jgħaddi iżjed informazzjoni fuq l-azzjoni tal-ħruġ.

Min-naħa l-oħra, f'[5] *tajba* hu aġġettiv predikattiv – aġġettiv li jsib ruħu fil-predikat tas-sentenza, il-parti li tiġbor fiha dak li qed jingħad dwar is-suġġett – u qed jinfletti għall-għadd u għall-ġens biex jaqbel grammatikalment man-nom.

[3] Marija ħarġet (tiġri) ferħana mill-klassi.
[4] Il-kummiedja ħarġet tajjeb.
[5] Il-kummiedja ħarġet tajba.

Jibqa' bħal vojt fil-letteratura teknika dwar meta forma aġġettivali tista'

titqies bħala aġġettiv predikattiv u mhux forma aġġettivali b'funzjoni avverbjali minkejja li l-qbil grammatikali mhuwiex soppress. Il-letteratura teknika lanqas ma tindirizza meta jew għaliex il-qbil grammatikali ma jkunx sospiż.

# 3. Il-metodoloġija

## 3.1. L-għażla tal-aġġettivi

Iffokajt biss fuq ftit aġġettivi minħabba n-natura limitata ta' dan l-istħarriġ. Kien importanti li nagħżel aġġettivi li ma jbiddlux il-forma tagħhom bejn il-funzjoni aġġettivali u l-funzjoni avverbjali. Fi kliem ieħor, m'għażiltx aġġettivi li għandhom il-forma speċifikament avverbjali bis-suffiss *-ment* bħal *sfortunatament*. L-aġġettivi li analizzajt huma: *tajjeb, ħażin, sabiħ, perfett, vojt, fin, aggressiv, ċar, determinat, dritt* u *ħelu*. Analizzajt ukoll il-forom inflettivi tagħhom, fi kliem ieħor, il-forom tal-femminil u tal-plural. L-aġġettivi *tajjeb* u *ħażin* huma magħrufin għall-użu avverbjali tagħhom iżda wessajt l-analiżi wkoll għal aġġettivi oħra li jistgħu possibbilment jintużaw bħala avverbji ta' manjiera.

## 3.2. Il-korpus bħala punt ta' tluq

Għall-fini ta' dan l-istudju użajt il-korpus tal-MLRS, verżjoni 3.0. Għalhekk, dan l-istudju jittratta primarjament il-Malti miktub. F'xi waqtiet tul l-analiżi użajt ukoll l-għarfien tiegħi tal-lingwa u qabbilt l-idjolett tiegħi mal-materjal misjub. Waqtiet oħra, meta iktar minn interpretazzjoni waħda kienet possibbli, l-idjolett tiegħi serva t'għajnuna sabiex inxaqleb lejn waħda u mhux oħra, għalkemm xorta ppreżentajt l-interpretazzjonijiet kollha li rajt possibbli. F'każijiet interessanti, l-aktar minħabba n-nuqqas ta' letteratura teknika bħala punt ta' tluq, ikkonsultajt xi kelliema tal-Malti sabiex ir-riżultat ma jkunx ibbażat biss fuq l-idjolett tiegħi u b'hekk nagħti stampa aktar kompluta.

Analizzajt manwalment 'il fuq minn 3,600 okkorrenza li minnhom identifikajt numru relattivament żgħir ta' każijiet li fihom l-aġġettiv jidher li jokkorri bħala avverb, imqar jekk ma jkunx maskil singular. Kelli nillimita ruħi għall-ewwel 100 okkorrenza li jagħti l-korpus għal kull forma aġġettivali. Fridt l-okkorrenzi abbażi tal-funzjoni. Dawn il-funzjonijiet kienu primarjament tlieta – il-funzjoni nominali, aġġettivali u avverbjali.

# 4. L-analiżi

Għal dan l-istudju m'adottajtx xi prinċipji mill-bidu u mxejt magħhom imma wasalt għall-mod t'analiżi li eventwalment ħaddimt abbażi ta' tendenzi li bdejt ninnota waqt l-analiżi tal-kampjun tal-okkorrenzi. Il-kampjun tiegħi wera li n-newtralizzazzjoni inflettiva mhijiex karatteristika tal-aġġettiv u, għalhekk, tindika awtomatikament l-użu avverbjali fi kwalunkwe pożizzjoni.

Il-forom aġġettivali predikattivi li analizzajt ikklassifikajthom skont x'element okkupa l-post tal-frażi verbali fis-sentenza. Il-frażi verbali kienet espressjoni kopulari, parteċipju jew verb. Espressjoni kopulari ġġonġi s-suġġett mal-bqija tas-sentenza mingħajr ma ġġorr wisq tifsir semantiku.

Meta l-frażi verbali kienet verb jew parteċipju, fridt id-dinamiċi mill-istativi – dawk li juru azzjoni jew proċess minn dawk li juru stat. L-istatività jew id-dinamiċità tal-frażi verbali tgħin biex tkun determinata l-funzjoni tal-forma aġġettivali fl-istess predikat. Meta l-forma aġġettivali qablet grammatikament mas-suġġett u l-frażi verbali kienet stativa, il-forma aġġettivali tqieset bħala aġġettiv predikattiv. Ma' frażijiet verbali li dehru b'tifsira dinamika,qist il-forma aġġettivali bħala avverbjali indipendentement mill-qbil grammatikali jew in-nuqqas tiegħu.

Meta parteċipju, passiv jew attiv, okkupa l-pożizzjoni tal-frażi verbali, ittrattajt il-forma aġġettivali fi predikat b'parteċipju attiv stativ jew b'parteċipju passiv bħala aġġettiv predikattiv meta ma ssospendietx il-qbil grammatikali. Meta l-parteċipju attiv kien dinamiku, qist il-forma aġġettivali fil-predikat bħala avverbjali lil hinn mill-qbil grammatikali.

## 4.1. Il-funzjoni avverbjali

### 4.1.1. Funzjoni avverbjali ma' *qiegħed* u *jinsab* b'użu verbali

Iltqajt ma' okkorrenza li fiha l-forma aġġettivali taqdi funzjoni avverbjali minkejja li tokkorri fi predikat bil-parteċipju attiv *qegħdin*, kif jidher f'eżempju 6. Din l-okkorrenza qed turi l-forma aġġettivali *tajjeb* fil-maskil singular mingħajr qbil mas-suġġett plural. Hawn il-parteċipju attiv mhuwiex jintuża bħala espressjoni kopulari ladarba s-sentenza teħtieġu u ma tagħmilx sens mingħajru imma qed jieħu użu verbali.

Analizzajt jekk naċċettax avverb ukoll meta dan il-parteċipju jkun fil-femminil singular u liema forom aġġettivali, minn dawk semantikament possibbli, naċċetta

b'funzjoni avverbjali mill-aġġettivi li qed nanalizza f'dan l-istudju. B'mod ġenerali, naċċetta biss il-forom aġġettivali *tajjeb* u *ħażin* f'funzjoni avverbjali fil-predikat bi kwalunkwe inflessjoni li jista' jieħu l-parteċipju attiv *qiegħed*, kif juru eżempji 7-15. Il-forom aġġettivali l-oħra naċċettahom biss bħala aġġettivi predikattivi, għalkemm *ħelu* nista' b'xi mod naċċettah b'funzjoni avverbjali wkoll.

[6] Illum qegħdin tajjeb.
[7] Illum qiegħda tajjeb.
[8] Illum qiegħda ħażin.
[9] Illum qegħdin ħażin.
[10] *Illum qiegħda perfett.
[11] *Illum qegħdin perfett.
[12] *Kemm qiegħda dritt!
[13] *Kemm qegħdin dritt!
[14] ?Kemm qiegħda ħelu!
[15] ?Kemm qegħdin ħelu!

Wessajt l-analiżi għal forma verbali oħra, *jinsab*, li wkoll f'xi kuntesti taqdi funzjoni kopulari. Fil-predikat b'*jinsab* użat verbalment naċċetta biss *tajjeb* u *ħażin* b'funzjoni avverbjali kif jidher f'16-29. Għaldaqstant, il-forom aġġettivali *perfett, dritt, ħelu, vojt* u *determinat* nittrattahom bħala aġġettivi predikattivi li jaqblu fl-inflessjoni mas-suġġett fi predikat b'verb stativ.

[16] Illum tinsab tajjeb.
[17] Illum jinsabu tajjeb.
[18] Illum tinsab ħażin.
[19] Illum jinsabu ħażin.
[20] *Illum tinsab perfett.
[21] *Illum jinsabu perfett.
[22] *Illum tinsab dritt.
[23] *Illum jinsabu dritt.
[24] *Illum tinsab ħelu.
[25] *Illum jinsabu ħelu.
[26] *Illum tinsab vojt.
[27] *Illum jinsabu vojt.
[28] *Illum tinsab determinat.
[29] *Illum jinsabu determinat.

Mill-analiżi tiegħi, huma biss il-forom aġġettivali *tajjeb* u *ħażin* li ċertament jistgħu jaqdu funzjoni avverbjali fi predikat bil-verb *jinsab* jew bil-parteċipju attiv *qiegħed*. Dawn iż-żewġ forom aġġettivali huma komuni u magħrufin għall-użu avverbjali tagħhom. Dan seta' wassal għad-differenza fl-imġiba bejn dawn il-forom aġġettivali u l-bqija tal-aġġettivi mistħarrġa.

### 4.1.2. Funzjoni avverbjali ma' pronomi personali

Analizzajt ukoll il-possibilità ta' funzjoni avverbjali fi predikat bi pronom personali b'użu kopulari iżda l-ebda waħda mill-forom aġġettivali possibbli ma naċċetta b'funzjoni avverbjali, la jekk il-pronom personali jinfletti għall-femminil u lanqas jekk jinfletti għall-plural, kif nuri f'eżempji 30-51.

[30] *Kemm hija tajjeb!
[31] *Kemm huma tajjeb!
[32] *Kemm hija ħażin!
[33] *Kemm huma ħażin!
[34] *Kemm hija sabiħ!
[35] *Kemm huma sabiħ!
[36] *Kemm hija perfett!
[37] *Kemm huma perfett!
[38] *Kemm hija vojt!
[39] *Kemm huma vojt!
[40] *Kemm hija fin!
[41] *Kemm huma fin!
[42] *Kemm hija aggressiv!
[43] *Kemm huma aggressiv!
[44] *Kemm hija ċar!
[45] *Kemm huma ċar!
[46] *Kemm hija determinat!
[47] *Kemm huma determinat!
[48] *Kemm hija dritt!
[49] *Kemm huma dritt!
[50] *Kemm hija ħelu!
[51] *Kemm huma ħelu!

F'din it-taqsima, il-pronomi personali dehru f'kuntest kopulari u ebda forma aġġettivali ma dehret li tista' tintuża avverbjalment f'dan il-kuntest. Għalhekk, il-funzjoni avverbjali tikkolloka ma' frażi verbali iżda mhux mal-użu kopulari. Fi kliem ieħor, forom aġġettivali b'funzjoni avverbjali huma possibbli fi predikati bil-verb *jinsab* jew bil-parteċipju attiv *qiegħed* b'użu verbali.

Interpretazzjoni oħra tkun li l-forma aġġettivali tibqa' b'funzjoni aġġettivali iżda *tajjeb* u *ħażin* għandhom il-possibilità li jinnewtralizzaw l-inflessjoni, interpretazzjoni li tiċħad il-funzjoni avverbjali f'din il-pożizzjoni. Din l-aħħar analiżi hi aktarx skorretta minħabba li xejra ewlenija tal-aġġettivi, kemm attributtivi kif ukoll predikattivi, hi li jinflettu bi qbil man-nom li jimmodifikaw.

### 4.1.3. Funzjoni avverbjali ma' frażi verbali b'tifsira ta' stativitÃ 

Hu interessanti ferm għal dan l-istħarriġ li tliet okkorrenzi li nuri fi 52-54 urew frażi verbali b'tifsira stativa li tippreċedi forma aġġettivali bi qbil grammatikali sospiż, tendenza li norbtuha mal-funzjoni avverbjali.

[52] Din hija triq li mit-tfassil tagħha fl-1982/1983 saret ħażin.
[53] Kemm idoqqu ħelu l-proposti [...]
[54] Dan ix-xogħol [...] għandu jirrendi iktar sempliċi u ċar is-sistema legali.

Bħala kelliema nattiva, naċċetta bla problemi sentenza bħal 55. Il-verb stativ *jixbah* qed ikun immodifikat bil-forma avverbjali *immensament*. Dan għandu jservi ta' turija ċara li avverb f'din il-pożizzjoni fil-Malti hu definittivament possibbli minħabba li l-forma li tispiċċa bis-suffiss *-ment* turi forma b'funzjoni avverbjali u mhux aġġettiv li jista' jaqdi funzjoni avverbjali jew aġġettivali skont il-kuntest.

[55] Ħuh jixbah immensament lil ommu.

Forom aġġettivali fi predikat b'parteċipju attiv stativ tqiesu bħala aġġettivi predikattivi ladarba s-sospensjoni inflettiva ma dehritx biċ-ċar, kif juri eżempju 56. Forom aġġettivali fi predikat b'parteċipju passiv tqiesu bħala aġġettivi użati avverbjalment biss meta l-qbil grammatikali kien innewtralizzat, bħal eżempju 57.

[56] qalu lir-rajjes tagħhom li liebes tajjeb
[57] Sorsi informati tajjeb

Applikajt il-possibilità ta' aġġettivi b'funzjoni avverbjali ma' xi verbi stativi u użajt l-għarfien tiegħi bħala kelliema nattiva. Poġġejt il-forom aġġettivali semantikament possibbli kkollokati mal-verbi *spiċċa* bit-tifsira stativa ta' *sab ruħu, tħalla* u *nstema'*. Mal-verb *spiċċa* l-forom *tajjeb, ħażin, sabiħ* u ħelu setgħu jidhru mingħajr qbil grammatikali u, allura, b'użu avverbjali għall-kuntrarju tal-forma *vojt*, kif jidher fi 58-67.

[58] Kemm spiċċat tajjeb!
[59] Kemm spiċċaw tajjeb!
[60] Kemm spiċċat ħażin!
[61] Kemm spiċċaw ħażin!
[62] Kemm spiċċat sabiħ!
[63] Kemm spiċċaw sabiħ!
[64] Kemm spiċċat ħelu!
[65] Kemm spiċċaw ħelu!
[66] *Illum spiċċat vojt.
[67] *Illum spiċċaw vojt.

Mal-verb *tħalla* applikajt mill-ġdid il-forom *tajjeb, ħażin* u *sabiħ,* kif qed nuri fi 68-73. *Tajjeb* u *sabiħ* reġgħu dehru possibbli mingħajr qbil grammatikali, għalhekk, b'funzjoni avverbjali iżda din id-darba għandi dubju dwar kemm naċċetta *sabiħ* b'funzjoni avverbjali, għalkemm naċċettah żgur b'funzjoni aġġettivali.

[68] Kemm tħalliet tajjeb!
[69] Kemm tħallew tajjeb!
[70] Kemm tħalliet ħażin!
[71] Kemm tħallew ħażin!
[72] ?Kemm tħalliet sabiħ!
[73] ?Kemm tħallew sabiħ!

Eżempji 74-87 juru l-verb stativ *instema'* applikat mal-forom aġġettivali *tajjeb,* ħażin, ċar, *sabiħ, determinat, aggressiv* u *ħelu.* Din id-darba ma naċċettax biss il-forom *determinat* u *aggressiv* b'newtralizzazzjoni inflettiva, karatteristika li tintrabat mal-użu avverbjali, ikkollokati ma' dan il-verb.

[74] Kemm instemgħet tajjeb!
[75] Kemm instemgħu tajjeb!
[76] Kemm instemgħet ħażin!
[77] Kemm instemgħu ħażin!
[78] Kemm instemgħet ċar!
[79] Kemm instemgħu ċar!
[80] Kemm instemgħet sabiħ!

[81] Kemm instemgħu sabiħ!
[82] Kemm instemgħet ħelu!
[83] Kemm instemgħu ħelu!
[84] *Kemm instemgħet determinat!
[85] *Kemm instemgħu determinat!
[86] *Kemm instemgħet aggressiv!
[87] *Kemm instemgħu aggressiv!

Dan il-kampjun, minkejja li limitat, juri biċ-ċar li abbażi tas-semantika, mhux il-forom aġġettivali kollha għandhom il-possibilità ta' funzjoni avverbjali fi predikat b'verb stativ u dawk li għandhom din il-possibilità, mhux bilfors li jistgħu jagħmlu dan ma' kull verb stativ li jkunu kkollokati miegħu. Min-naħa l-oħra, il-forom *tajjeb* u *ħażin* dehru bħala possibbli b'funzjoni avverbjali mat-tliet verbi stativi li analizzajt. Din l-osservazzjoni ssaħħaħ l-idea li dawn iż-żewġ forom aġġettivali aktarx jistgħu jippreżtaw ruħhom għall-użu avverbjali iktar minn oħrajn.

Kienu biss erbgħa l-okkorrenzi li nnewtralizzaw il-qbil grammatikali fil-predikat b'verbi stativi inklużi l-espressjonijiet kopulari b'użu verbali. Dan juri li l-funzjoni avverbjali mhux komuni li tinstab f'din il-pożizzjoni u, għalhekk, il-bqija tal-forom aġġettivali f'din il-pożizzjoni kienu aġġettivi predikattivi. Il-possibilità t'avverb fil-predikat bi frażi verbali stativa fil-Malti tikkontradixxi dak li Herring (2016, p. 864) qal għall-Ingliż.

## 4.1.4. Funzjoni avverbjali ma' frażi verbali b'tifsira dinamika

Mill-każijiet b'forma aġġettivali użata avverbjalment jidher li hemm tendenza li din issegwi eżatt il-frażi verbali meta taqdi din il-funzjoni. Fil-maġġoranza tal-każijiet b'xi element lingwistiku wieħed jew iktar bejn il-frażi verbali u l-forma aġġettivali, tal-aħħar ma qdietx funzjoni avverbjali iżda funzjoni aġġettivali. Għalhekk, din it-tendenza tista' titwessa' biex tkopri forom aġġettivali użati avverbjalment fi predikat b'verb b'tifsira dinamika, suppożizzjoni kkonfermata fil-kampjun tiegħi.

Minkejja dan, xi okkorrenzi ma segwewx din it-tendenza ġenerali. Dawn ħafna drabi kienu jinkludu l-aġġettiv fil-binja mtennija, bħal eżempju 88, u kliem ieħor li jagħmel parti mill-parti tad-diskors tal-avverb, bħal eżempju 89.

[88] leħen fil-fond li lilu qabbdu n-ngħas ħelu ħelu.
[89] Is-sewwieq niżel mill-vettura malajr.

Verbi oħra tipikament stativi dehru f'kuntesti b'tifsira dinamika u kienu mmodifikati b'avverb, kif jixhed eżempju 90.

[90] affarijiet li ma jirriflettux sabiħ fuqek

L-aġġettivi b'funzjoni avverbjali fil-kampjun tiegħi mhux biss immodifikaw il-verbi iżda wkoll il-parteċipji attivi mhux stativi li okkupaw il-pożizzjoni tal-frażi verbali, kif jidher f'91.

[91] qasam delikat li kien miexi perfett

Kuntrarju għal dak li wieħed seta' stenna, forom aġġettivali b'funzjoni avverbjali kkollokati ma' frażi verbali dinamika ma ssospendewx il-qbil grammatikali esklussivament.

## 4.2. Riżultati

Il-forom aġġettivali li ma nnewtralizzawx il-qbil fi predikat bi frażi verbali stativa mhux qed inqishom bħala eċċezzjonijiet għall-funzjoni avverbjali iżda bħala aġġettivi predikattivi li qed jimmodifikaw is-suġġett. Konsegwentement, spiċċajt b'numru relattivament żgħir ta' okkorrenzi b'forma aġġettivali li ma tinnewtralizzax l-inflessjoni fil-funzjoni avverbjali.

Mill-kampjun ta' madwar 100 okkorrenza valida għal kull waħda mit-tliet forom inflettivi possibbli ta' kull aġġettiv, in-numru ta' okkorrenzi misjuba b'forma aġġettivali użata avverbjalment jindika kemm hi komuni jew possibbli l-funzjoni avverbjali ma' dawn l-aġġettivi. Tabella 2 turi kemm mill-okkorrenzi validi, fihom dehret il-forma aġġettivali użata avverbjalment – figuri li ppreżentajthom ukoll f'persentaġġi. Sabiex l-istampa tkun iktar ċara viżwalment, qed nirrappreżenta l-istess persentaġġi f'figura 1.

**Tabella 2: Il-persentaġġi tal-forom aġġettivali b'funzjoni avverbjali**

| Aġġettiv | Total ta' okkorrenzi validi | Numru ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali | Persentaġġ ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali (%) |
|---|---|---|---|
| aggressiv | 300 | 0 | 0 |
| ċar | 300 | 15 | 5 |
| determinat | 300 | 0 | 0 |
| dritt | 205 | 13 | 6.4 |
| fin | 128 | 12 | 9.4 |
| ħażin | 300 | 30 | 10 |
| ħelu | 300 | 18 | 6 |
| perfett | 300 | 3 | 1 |
| sabiħ | 300 | 3 | 1 |
| tajjeb | 300 | 20 | 6.7 |
| vojt | 263 | 1 | 0.4 |

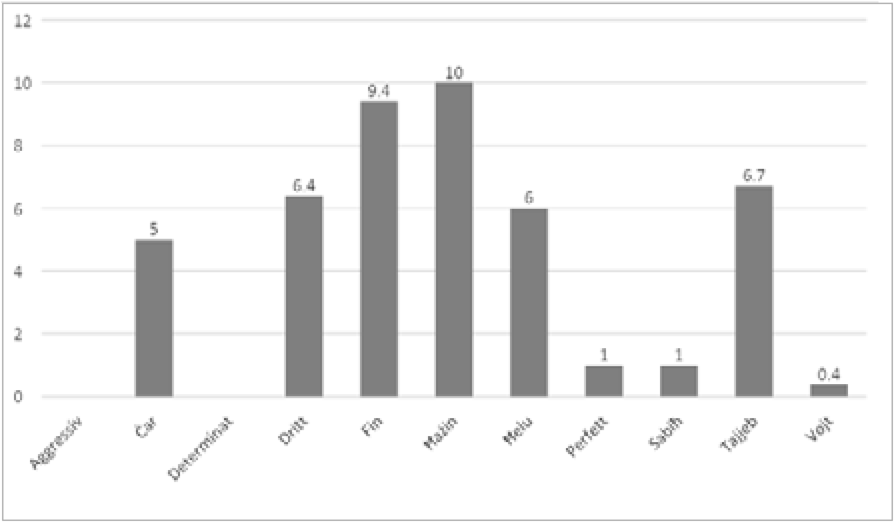


*Fig. 1: Il-persentaġġi tal-forom aġġettivali b'funzjoni avverbjali*

Dawn il-figuri jsaħħu li *tajjeb* u *ħażin* huma komuni fil-funzjoni avverbjali iktar minn xi aġġettivi oħra. Dan minkejja li *fin* okkorra f'din il-funzjoni iżjed minn kemm okkorra *tajjeb. Dritt* u *ħelu* wkoll kellhom numru pjuttost kbir t'okkorrenzi f'din il-funzjoni. *Fin, dritt* u *ħelu* ħafna drabi dehru fil-binja mtennija, binja li aktarx mhijiex possibbli għall-forom aġġettivali l-oħra mistħarrġa. Din aktarx hi r-raġuni għala dawn il-forom aġġettivali jidhru li okkorrew diversi drabi. Mingħajr il-binja mtennija, *tajjeb* u *ħażin* ikunu l-aktar żewġ forom aġġettivali komuni fil-funzjoni avverbjali. Il-persentaġġi mingħajr il-binja mtennija qed jidhru f'tabella 3. Tajjeb li wieħed jinnota wkoll li minkejja li nstabu inqas okkorrenzi validi għal *dritt* u *fin,* in-numru ta' okkorrenzi li wrewhom b'funzjoni avverbjali hu relattivament ogħla minn forom aġġettivali oħra.

**Tabella 3: Il-persentaġġi ta' *fin*, *dritt* u *ħelu* użati avverbjalment iżda mhux fil-binja mtennija**

| Aġġettiv | Total ta' okkorrenzi validi | Numru ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali mingħajr il-binja mtennija | Persentaġġ ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali (%) |
|---|---|---|---|
| dritt | 205 | 12 | 5.9 |
| fin | 128 | 2 | 1.6 |
| ħelu | 300 | 7 | 2.3 |

*Aggressiv* u *determinat* ma dehrux b'funzjoni avverbjali u *vojt* dehret darba biss, aktarx minħabba li semantikament dawn l-aġġettivi huma diffiċli li jinstabu jimmodifikaw frażi verbali b'tifsira dinamika. Għalhekk, jidher li dawn huma inqas possibbli li jipprestaw ruħhom għall-użu avverbjali mill-oħrajn.

Mill-115-il okkorrenza li wriet funzjoni avverbjali tal-forma aġġettivali, 51 urew fiċ-ċert newtralizzazzjoni tal-inflessjoni minħabba li f'dawn, is-suġġett jew l-oġġett dirett (OD) kien ta' ġens femminili jew fil-plural. Erbatax-il okkorrenza biss instabu b'forma aġġettivali użata avverbjalment mingħajr newtralizzazzjoni fl-inflessjoni. Maqluba f'persentaġġi, 44.3% ssospendew il-qbil filwaqt li 12.2% ma ssospendewhx. Mill-65 okkorrenza li żgur qdiet funzjoni avverbjali, fi kliem ieħor, li s-suġġett jew l-OD tagħha ma kienx maskil singular, 78.5% nnewtralizzaw l-inflessjoni filwaqt li 21.5% żammew il-qbil grammatikali mas-suġġett. Figura 2 qed tippreżenta dan b'mod iktar viżwalment ċar. Dawn il-figuri jindikaw li n-newtralizzazzjoni tal-inflessjoni tidher li tinsab fil-qalba tal-funzjoni avverbjali għalkemm mhijiex xi ħaġa li ssir esklussivament. Il-persentaġġ ta' forom aġġettivali li ma nnewtralizzawx il-qbil grammatikali hu wieħed notevoli u mhux ta' min jinjorah.

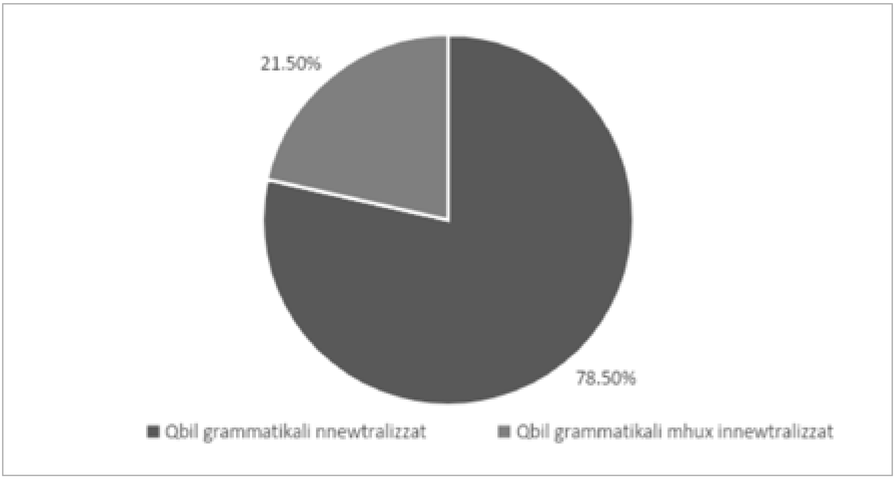


*Fig. 2: Il-qbil grammatikali fil-funzjoni avverbjali*

F'tabella 4 qed nuri l-persentaġġi tal-okkorrenzi b'forma aġġettivali użata avverbjalment fil-predikat b'verb b'tifsira dinamika iżda mingħajr sospensjoni tal-qbil grammatikali, mit-total ta' okkorrenzi li wrew l-aġġettiv fil-funzjoni avverbjali. Dawn il-figuri qed nippreżentahom f'figura 3. Il-persentaġġi jvarjaw drastikament minn forma aġġettivali għal oħra għalkemm b'mod globali, in-nuqqas ta' qbil grammatikali jidher li hu pjuttost periferiku fil-funzjoni avverbjali.

**Tabella 4: Il-persentaġġi tan-nuqqas ta' newtralizzazzjoni tal-qbil grammatikali fil-funzjoni avverbjali**

| Aġġettiv | Total ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali | Numru ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali bla newtralizzazzjoni tal-qbil grammatikali | Persentaġġi ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali bla sospensjoni fil-qbil grammatikali (%) |
|---|---|---|---|
| ċar | 15 | 0 | 0 |
| ħażin | 30 | 0 | 0 |
| ħelu | 18 | 2 | 11.1 |
| perfett | 3 | 1 | 33.3 |
| sabiħ | 3 | 0 | 0 |
| tajjeb | 20 | 0 | 0 |
| vojt | 1 | 1 | 100 |

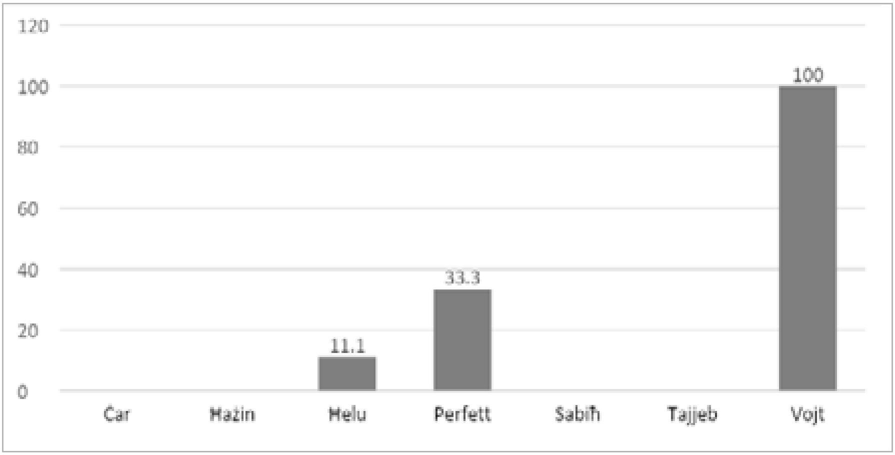


*Fig. 3: Il-persentaġġi tan-nuqqas ta' newtralizzazzjoni tal-qbil grammatikali fil-funzjoni avverbjali*

*Tajjeb* u *ħażin* kienu l-iktar aġġettivi misjuba bil-funzjoni avverbjali u kull okkorrenza wriet sospensjoni fil-qbil grammatikali. Għalkemm inqas frekwenti, *ħelu* wkoll instab bosta drabi b'funzjoni avverbjali iżda wħud minn dawn l-okkorrenzi wrew qbil grammatikali mal-frażi nominali (FN) soġġettivali. *Perfett* u *vojt* ma tantx instabu fil-funzjoni avverbjali iżda l-ftit okkorrenzi li fihom dehru f'dan l-użu, ħafna drabi

ma ssospendewx il-qbil. F'figura 4 qed nuri l-forom aġġettivali f'kontinwu. Mix-xellug għal-lemin, wieħed jista' jara liema huma l-forom aġġettivali li l-inqas innewtralizzaw il-qbil, għal dawk li nnewtralizzawh iktar frekwentement. Forom aġġettivali li dejjem innewtralizzaw il-qbil fil-funzjoni avverbjali mhumiex inklużi fil-kontinwu.

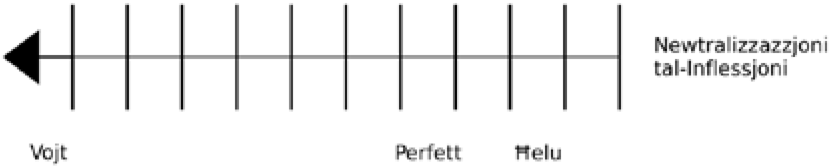


*Fig. 4: Kontinwu tan-nuqqas ta' newtralizzazzjoni tal-qbil grammatikali minn xi forom aġġettivali fil-funzjoni avverbjali*

Qabbilt in-nuqqas ta' qbil grammatikali mal-ammont ta' okkorrenzi li fihom l-aġġettiv deher użat avverbjalment. Kif qed nuri f'tabella 5, hawn mhux dejjem sibt korrispondenza perfetta bejn il-frekwenza tal-forma aġġettivali fil-funzjoni avverbjali u n-nuqqas ta' qbil grammatikali tagħha f'dan l-użu iżda meta ggruppajt il-forom li dehru f'dan l-użu abbażi tal-frekwenza tagħhom, dehret tendenza ġenerali li inqas ma l-forma aġġettivali tkun komuni fil-funzjoni avverbjali, iktar jiżdied iċ-ċans li l-qbil grammatikali fl-istess funzjoni ma jkunx innewtralizzat. Din it-tendenza maħduma matematikament qed nippreżentaha f'figura 5.

Kif jidher fit-tabella, aġġettivi ta' grupp A huma l-iktar avverbjali minħabba li dehru l-iktar f'funzjoni avverbjali u l-iktar li nnewtralizzaw il-qbil. Grupp B għandu jinkludi aġġettivi li dehru inqas f'funzjoni avverbjali u inqas innewtralizzaw il-qbil filwaqt li grupp Ċ għandu juri l-aġġettivi li l-inqas dehru f'funzjoni avverbjali u l-iktar li ma nnewtralizzawx il-qbil grammatikali, għalkemm f'dawn iż-żewġ gruppi l-korrispondenza mhijiex perfetta. Jista' possibbilment ikollna wkoll grupp D magħmul mill-forom aġġettivali li ma dehrux użati avverbjalment. Dan ma jfissirx li aġġettivi f'dan il-grupp ma jistgħux jidhru b'funzjoni avverbjali.

**Tabella 5: Il-frekwenzi tal-forom aġġettivali fil-funzjoni avverbjali u n-nuqqas ta' qbil grammatikali**

| Grupp | Aġġettiv | Persentaġġ ta' okkorrenzi b'funzjoni avverbjali (%) | Nuqqas ta' qbil grammatikali (%) | Total ta' nuqqas ta' qbil grammatikali (%) |
|---|---|---|---|---|
| A | ħażin | 10 | 0 | 0 |
| | tajjeb | 6.7 | 0 | |
| B | ħelu | 6 | 11.1 | 11.1 |
| | ċar | 5 | 0 | |
| Ċ | sabiħ | 1 | 0 | 133.3 |
| | perfett | 1 | 33.3 | |
| | vojt dritt fin | 0.4 | 100 | |
| D | aggressiv | 0 | - | - |
| | determinat | 0 | | |

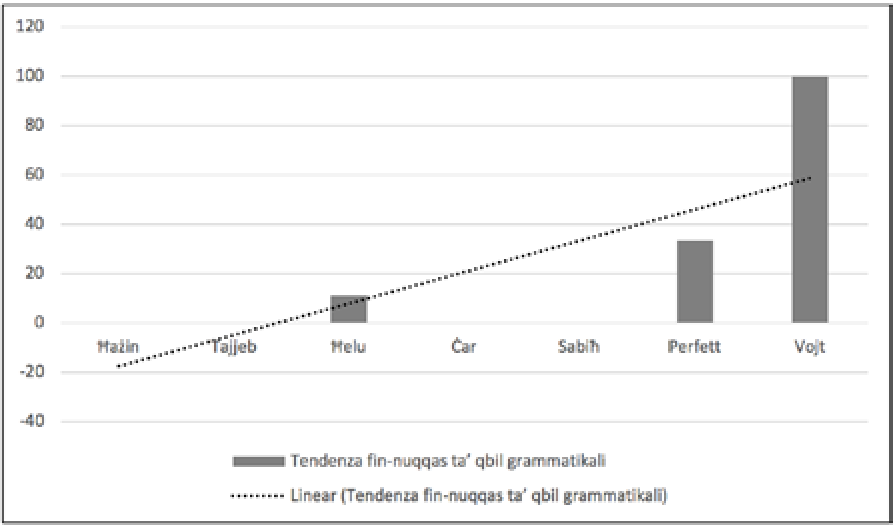


*Fig. 5: Tendenza ġenerali fin-nuqqas ta' qbil grammatikali ta' forom aġġettivali fil-funzjoni avverbjali*

l-korrelazzjoni perfetta f'grupp A tixhed li b'mod ġenerali, *ħażin* u *tajjeb* huma l-iktar frekwenti fil-funzjoni avverbjali minn ħafna mill-kelliema tal-Malti. L-idjolett tal-kelliema jista' possibbilment ikun raġuni għalfejn din il-korrelazzjoni ma kinitx perfetta fi gruppi B u Ċ. Kelliem jista' juża forma aġġettivali partikolari avverbjalment iktar minn ieħor u allura n-newtralizzazzjoni tal-qbil grammatikali tinħass iktar naturali. Din ma kinitx xi ħaġa li stajt nosserva mill-MLRS minħabba li l-okkorrenzi kienu miktuba jew imlissna minn kittieba u kelliema differenti. Għalhekk, ikun iktar għaqli li nitkellmu dwar gruppi t'aġġettivi li b'mod ġenerali jissospendu l-qbil grammatikali iktar minn oħrajn milli ngħaddu ġudizzju fuq kull aġġettiv.

*Ħelu* tagħmel parti minn grupp B minħabba li fil-maġġoranza tal-okkorrenzi, instabet fil-binja mtennija li hija inqas probabbli li ma tinnewtralizzax il-qbil grammatikali. Mingħajr dawn l-okkorrenzi ta' binja mtennija, *ħelu* kienet tagħmel parti minn grupp Ċ, kif urejt f'tabella 3.

Fattur ieħor wara n-nuqqas ta' korrispondenza assoluta seta' kien in-numru relattivament żgħir ta' okkorrenzi. Dan ma setax jiġi evitat minħabba n-natura limitata ta' dan ix-xogħol. Il-metodoloġija lanqas ma setgħet tinbidel minħabba li din il-korrispondenza propju tistrieħ fuq il-frekwenza tal-funzjoni avverbjali, frekwenza li sabiex tkun identifikata, il-metodoloġija ma tistax twarrab il-funzjonijiet l-oħra tal-forom aġġettivali.

## 5. Konklużjoni

Minn dan l-istudju nikkonkludi li n-nuqqas ta' newtralizzazzjoni tal-qbil grammatikali fil-funzjoni avverbjali hu minimu iżda xorta mhux ta' min jinjorah. Dan jikkontradixxi l-kummenti ta' Borg u Azzopardi-Alexander, Mifsud u Amaira dwar in-newtralizzazzjoni assoluta tal-aġġettivi fil-funzjoni avverbjali. Filwaqt li n-norma tal-aġġettivi f'din il-funzjoni tibqa' l-forma fit-tielet persuna maskil singular, tajjeb li l-letteratura teknika taġġorna u tirrikonoxxi li n-newtralizzazzjoni inflettiva ma sseħħx esklussivament filwaqt li qabelxejn tagħraf il-possibilità ta' xi aġġettivi li jaqdu funzjoni avverbjali.

Fid-dizzjunarju tiegħu, Aquilina (1987) ma jagħrafx din il-possibilità ta' wħud mill-forom aġġettivali li stħarriġt u li dehru jaqdu din il-funzjoni. F'tabella 7 qed nuri l-funzjonijiet li jsemmi għal kull forma aġġettivali li analizzajt. Ta' min jinnota li Aquilina ma jarax il-possibilità li *aggressiv, determinat, fin, ħelu, vojt* u *perfett* jaqdu funzjoni avverbjali. *Determinat* ma deherx fil-funzjoni avverbjali u lanqas ma sibt

eżempju li fih jaqdi din il-funzjoni, kuntrarju għal *aggressiv*. Għalhekk, mhux kull forma aġġettivali jidher li hi possibbli fil-funzjoni avverbjali aktarx minħabba s-semantika. F'dan ix-xogħol urejt li aktarx il-frekwenza tal-forma aġġettivali fil-lingwa tikkorrelata mal-użu avverbjali tal-istess forma aġġettivali u l-frekwenza fl-użu avverbjali ħafna drabi tinfluwenza l-qbil grammatikali tant li *tajjeb* u *ħażin*, l-iktar frekwenti fil-funzjoni avverbjali, issospendew il-qbil grammatikali kull darba li dehru użati avverbjalment.

**Tabella 7: Funzjonijiet possibbli tal-forom aġġettivali skont Aquilina (1987)**

| Forma Aġġettivali | Funzjoni nominali | Funzjoni aġġettivali | Funzjoni avverbjali |
|---|---|---|---|
| aggressiv | | ● | |
| ċar | | ● | ● |
| determinat | | | |
| dritt | ● | ● | ● |
| fin | | ● | |
| ħażin | ● | ● | ● |
| ħelu | ● | ● | |
| perfett | ● | ● | |
| sabiħ | | ● | ● |
| tajjeb | ● | ● | ● |
| vojt | ● | ● | |

Minkejja d-diversità, semantika u grammatikali, tal-elementi lingwistiċi li okkupaw il-pożizzjoni ta' frażi verbali fl-okkorrenzi, il-funzjoni avverbjali xorta waħda kienet possibbli ħlief meta espressjoni b'użu kopulari okkupat din il-pożizzjoni. In-newtralizzazzjoni tal-inflessjoni mhux dejjem kienet għodda dijanjostika li tindika l-funzjoni. Meta seħħet, indikat funzjoni avverbjali iżda meta ma seħħitx, dan mhux dejjem kien ifisser li l-aġġettiv qed jaqdi funzjoni aġġettivali. Meta l-qbil grammatikali ma kienx innewtralizzat ma' frażijiet verbali dinamiċi, dawn l-okkorrenzi tqiesu bħala eċċezzjonijiet għat-tendenza ġenerali ta' sospensjoni biss f'din il-pożizzjoni.

# Biblijografija


Amaira, M. (2014). *Il-kategoriji grammatikali tal-Malti: Il-verbi, in-nomi u l-aġġettivi*. Teżi tal-M.A. L-Università ta' Malta.

Aquilina, J. (1965). *Teach yourself Maltese*. Progress Press.

---. Aquilina, J. (1987). *Maltese-English dictionary: Vol. 1 A-L*. Midsea Books.

---. Aquilina, J. (1990). *Maltese-English dictionary: Vol. 2 M-Z*. Midsea Books.

Borg, A. J. (2001). "Il-partijiet tad-diskors fil-Malti". F'D. Massa (Ed.), *Malta – Esplorazzjoni: Dgħajsa karti* (pp. 134-142). L-Università ta' Malta.

Borg, A. J., & Azzopardi-Alexander, M. (1997). *Maltese*. Routledge.

Cachia, L. (1994). *Grammatika ġdida tal-Malti*. Veritas Press.

Herring, P. (2016). *The farlex grammar book: Complete English grammar rules* (N. Norlen, Ed.). CreateSpace.

Maltese Language Resource Server (MLRS). (2016). *Korpus Malti v.3.0*. http://mlrs.research.um.edu.mt/CQPweb/malti03/

Mifsud, J. (2014). *Il-funzjoni avverbjali fil-Malti*. Teżi tal-B.A. L-Università ta' Malta.

Sutcliffe, E. F. (1936). *A grammar of the Maltese language: With chrestomathy and vocabulary*. Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press.